

Om vor Bondestands Kjøbeævyne og Salgstrang.

Ved H. P. Hanssen-Nørremølle.

I Forsommeren meddelte tyske Aviser, at nogle Tyskere i Haderslev Amt havde dannet en „Nybyggerforening for det vestlige Nordslesvig“ med den Opgave at fremme Indvandringen sydfra og dermed Nordslesvigs Germanisering ved at anvise nordslesvigske Landejendomme til kjøbelystne Tyskere. I en ligelydende Meddelelse om Foreningens Oprettelse, som i Juni Måned fandtes optaget i flere tyske Aviser, hed det:

„Vildledt ved skuffende Foregjøglinger af den danske Agitationspresse, har mange Forældre i Nordslesvig især i Halvfjerdserne og Firserne følt sig bevægede til at lade deres Sønner udvandre for at unddrage dem Militærpligten. Nu er Tiden kommen, da den ældede Bonde nok vilde hvile sig ud og overlade Gården til yngre Kræfter; men Sønnerne er det forbudt at vende tilbage til Landet og danske Undersætter tør ikke bosætte sig her. Der er altså ikke andet at gjøre, end at der drages Kjøbelystne til sønder fra, da der er et så stort Antal Steder, som skal sælges, at de få Reflekterende fra Egnen her næppe komme i Betragtning. Der frembyder sig derfor for unge tyske Landmænd en heldig Lejlighed til med ringere Midler end anden Steds i Tyskland at skaffe sig Grundejendom i Nordslesvig. På Grund af de politiske Forhold behøver ingen Tysker at sky Bosættelsen, da den her-værende dansksindede Befolkning er af en meget fredelig Natur, og der allerede er bosat mange Tyskere her, som

er indvandrede sydfra, så at de nye Kolonister vil finde tilstrækkeligt Tilhold og Samkvem. Den nylig oprettede „Ansiedlungsverein fürs westliche Nordschleswig“ i Rødding, Haderslev Kreds, er rede til uden Betaling at eftervise Grundejendomme af mindre Omfang indtil 200 Hektarer og af mellemgod Bonitet — intet Marskland —, hvorfor enhver ung Landmand, der vil bosætte sig, tillidsfuldt kan henvende sig til Foreningen. Eftervisningen, til hvilken Portoen skal sendes med, vil ske samvittighedsfuldt og hurtigst.“

Siden da har Foreningens Bestyrelse med en vis ugenert Påtrængenhed gennem Arrestforvareren i Rødding forespurgt hos forskellige Gårdejere, om de var villige til at sælge deres Ejendomme og i så Fald vilde udfylde et Skema med nærmere Oplysninger om de pågjældende Gårdes Areal, Bonitet, Købesum m: m. Endvidere er der gjort en Del Reklame for Foreningen i den tyske Presse og endelig er der — hvis man kan tro „Folkebladet“ i Haderslev — oprettet en Afdeling af Nybyggerforeningen i Haderlev Østeramt med Sæde i Kristiansfeldt.

Men det er så også alt, hvad Offentligheden til Dags Dato har erfaret om Foreningen og dens Virksomhed. Den tyske Presse i Nordslesvig har — sikkert af gode Grunde — hidtil ikke berettet om en eneste Handel, der er kommen i Stand ved Foreningens Medvirkning, og at Foreningen i Virkeligheden heller ikke endnu har bragt en eneste Landejendom over på tyske Hænder, forsikres enstemmigt af forskellige Mænd i Haderslev Vesteramt, som jeg har henvendt mig til med Forespørgsler desangående. Reklamen har ganske vist tillokket enkelte kjøbelystne Tyskere, men de skal alle som én have fundet Ejendomspriserne for høje og atter have forladt Nordslesvig med uforrettet Sag, uden at dølge deres Skuffelse

og Misfornøjelse. Nybyggerforeningens hidtilværende Virksomhed kan derfor bedst karakteriseres med de bekjendte Ord, en vis Mand sagde, da han klippede Svin, og der er, som en ædruelig Betragtning af Forholdene vil vise, heller ikke ret megen Udsigt til, at den fremtidig vil kunne løse den Opgave, den har sat sig: at udrette noget af Betydning for Nordslesvigs Germanisering.

Nybyggerforeningens Oprettelse har givet mig Anledning til at foretage en nærmere Undersøgelse af den nordslesvigske Bondestands Kjøbeævne og Salgstrang. Tiden har desværre ikke tilladt mig at gå lige grundig til Værks over hele Nordslesvig. For flere Egnes Vedkommende har jeg tildels måttet drage mine Slutninger af erfarne og stedkjendte Mænds Udtalelser, hvorimod jeg ved at indsamle en Række statistiske Oplysninger fra Sønderborg Kreds har kunnet trænge mere til Bunds i Forholdene på Als og i Sundeved. Resultatet af mine Undersøgelser i dette Amt er langt over Forventning godt, men det skal på Forhånd villig indrømmes, at Ævnen til at fastholde Fædrenes Jorder efter al Sandsynlighed for Tiden er større her end i det øvrige Nordslesvig. Dels fordi Als og Sundeved er meget frugtbare og hidtil har været stærkt Kapital producerende Egne, dels fordi Landejendommene her er forholdsvis små og endelig fordi Udvandringen opførte tidligst og dens Eftervirkninger derfor mærkes mindst i denne Kreds.

Det er sikkert ingen Tilfældighed, at Tyskernes første Nybyggerforening i Sønderjylland er oprettet i Haderslev Vesteramt. Her mærkes Udvandringens Eftervirkninger i Virkeligheden stærkt for Tiden, og Tyskernes Påstand, at der i Nordslesvig findes mange Forældre, som inderlig

ønsker at gjenforenes med deres landflygtige Børn og derfor, da det ikke kan ske paa anden Måde, er tilbøjelige til at sælge deres Fædrenegårde for selv at udvandre, gjælder i særlig Grad Haderslev Vesteramt, og de tidligere danske Enklaver i Tønder Amt. Her er der derfor faktisk på selve Egnen større Tilbud af end Efterspørgsel efter Landejendomme, og derfor en tilsyneladende Fare for Indvandring sydfra. Men denne Fare ophæves dog, som jeg senere skal påvise, så godt som helt af Faktorer, som Nybyggerforeningen har glemt at regne med.

Hvad Haderslev Østeramt angår, føles Udvandringens Eftervirkninger ikke så stærkt, men der klages her over, at Bondestandens Kjøbeævne er ved at briste overfor de på denne Egn talrige større Bøndergårde fra 150—200 Tdr. Land og derover, hvoraf ikke få udbydes til Salg i nyere Tid nærmest som Følge af den mere ligelige Arvedeling, der finder Sted nu i Modsætning til før, og som gjør det umuligt for et enkelt Barn at overtage Gården, hvor der findes en større Børneflokk, eller den i Forvejen er behæftet med Prioriteter. Dog er der i det sidste År betalt Priser for større Bøndergårde i Haderslev Østeramt (f. E. Mariegård ved Haderslev), som visselig ikke skal hidlokke Kjøbere sydfra, og for de mindre Landejendomme i Haderslev Østeramt er der ingen Fare.

I enkelte Sogne af Åbenrå Amt er der faktisk sket en ikke helt ubetydelig Indvandring sydfra i de senere År. Landejendommene er imidlertid gennemsnitlig mindre her end i Haderslev Østeramt og det Overskud af Kjøbeævne, som Bondestanden i Sønderborg Kreds er i Besiddelse af, vil i den nærmeste Fremtid snarest finde Anvendelse her og rimeligvis i det mindste foreløbig let kunne

opveje den Salgstrang, der muligvis endnu findes på enkelte Strøg i dette Amt. En egentlig Fare for tysk Indvandring skjønnes heller ikke at være tilstede her. Og hvad der er sagt om Åbenrå Amt kan også gjælde for de Dele af Flensborg Amt og i det mindste en Del af de Sogne i Tønder Amt, som særlig interesserer os.

Bondestanden i Sønderborg Amt har, som jeg skal påvise, for Tiden et ikke ubetydeligt Overskud af Kjøbeævine. Jeg har indsamlet pålidelige Oplysninger om alle de Handler, der siden 1. Januar 1885 er afsluttede om Gårde i Sønderborg Kreds. Det fremgår heraf (se Tavle I), at omtrent $\frac{6}{7}$ af de Gårde, der sælges i denne Kreds, sælges til Mænd, der er fødte i Kredsen, mens over Halvdelen af Resten sælges til Mænd, der er fødte på andre dansktalende Egne i Sønderjylland. Kun ialt 5 på tysktalende Egne fødte Mænd har i de sidste syv År tilsammen købt seks Landejendomme i Sønderborg Kreds, og da der samtidig er solgt 5 Landejendomme i Kredsen af tyskfødte Mænd, så er Forholdet i disse syv År i det hele ikke forrykket til Tyskernes Fordel.

Af den indfødte Bondestand i Amtet viser atter den dansksindede Del sig at være den stærkeste. Der har også her været Tider, da Udvandringens Eftervirkninger følte stærkt. Der blev ført store Summer, sikkert til et Beløb af flere Millioner, ud af Landet og opkjøbt betydelige Arealer i Kongeriget for den i Amtet opsparede Kapital, hvad en Undersøgelse af Ejendomsforholdene særlig i de sydligste danske Amter vil vise. I disse Tider — den sidste Halvdel af Halvfjerdserne og Førstningen af Firserne — udbredte den tysksindede Del af Bondestanden sig ved at opkjøbe en Del Gårde forholdsvis billig.

Tavle I. Salg og Kjøb af Landejendomme
i Sønderborg Kreds fra 1. Jan. 1885 til 1. Nov. 1891.

Sogne.	Sælgernes Sindelag			Kjøbernes Fødested			Kjøbernes Sindelag		
	d.	bl.	t.	Sønder- borg Kreds	Det øvr. Nord- slesvig	Tysk- talende Egne	d.	bl.	t.
A.	1	—	3	4	—	—	4	—	—
B.	—	—	1	1	—	—	1	—	—
C.	1	—	1	1	1	—	1	—	1
D.	1	—	1	2	—	—	2	—	—
E.	6	—	—	5	1	—	6	—	—
F.	9	—	1	8	1	1	8	—	2
G.	—	—	1	1	—	—	1	—	—
H.	—	—	2	2	—	—	2	—	—
I.	—	1	—	1	—	—	1	—	—
J.	—	1	—	1	—	—	—	1	—
K.	1	—	1	2	—	—	1	—	1
L.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
M.	1	—	—	—	—	1	—	—	1
N.	5	2	4	10	1	—	8	—	3
O.	5	—	2	5	2	—	7	—	—
P.	7	1	—	8	—	—	7	—	1
R.	7	—	2	6	1	2*)	6	—	3
S.	2	1	4	5	—	2	4	1	2
	46	6	23	62	7	6**)	59	2	14

Men de Tider er nu forlængst forbi. Den dansksindede Bondestand er nu atter i Fremrykning og i Færd med at tilbageerobre de tabte Gårde. Tavle I viser, at medens kun 46 af de 75 Gårde, der er solgte fra 1. Januar 1885 til 1. Novbr. 1891 i Sønderborg Kreds, havde danske, 6 blakkede og 23 tysksindede Ejere, så har **59** af

*) To Gårde købt af samme Mand.

***) Af Sælgerne var ligeledes fem fødte på tysktalende Egne.

disse Gårde ved Kjøbet fået danske, kun 2 derimod blakkede og 14 tysksindede Ejere. Et Resultat som ikke er videre glædeligt for Nybyggerforeningens Stiftere og Velyndere! Så meget mindre, som Tavle II viser, at det ganske særlig er i de senere År, at Udviklingen går i én for os så heldig Retning.

**Tavle II. Salg og Kjøb af Landejendomme
i Sønderborg Kreds fra 1. Jan. 1885 til 1. Nov. 1891.**

År	Ialt solgt Gårde	Af Sælgerne var			Af Kjøberne var		
		d.	bl.	t.	d.	bl.	t.
1885	6	5	—	1	4	—	2
1886	8	4	—	4	6	—	2
1887	9	6	1	2	9	—	—
1888	13	9	2	2	7	—	6
1889	10	5	2	3	8	1	1
1890	13	6	—	7	12	—	1
1891	15	11	1	3	13	1	1
til 1. Nov.							
	75	46	6	23	59	2	14

I disse samme År, da Bondestanden på Als og i Sundeved har hævdet sine gamle Enemærker så godt, har den tillige indvundet en Del nye Landejendomme i det øvrige Nordslesvig. Tallet på disse i Sønderjylland udenfor Sønderborg opkjøbte Gårde, kan jeg ikke opgive helt nøjagtigt, men det vil, efter de Oplysninger jeg råder over, udgjøre henved tyve, snarere over end under, og også i denne Henseende falder de fleste Ejendomshandler på de senere År.

Der er al mulig Udsigt til, at Udviklingen i denne Del af Sønderjylland fremtidig vil fortsættes i samme

Retning. Ejendomspriserne viser, skjønt allerede forholdsvis høje — der er i de senere År ikke sjælden betalt 1600 til 2000 Mark pr. Hektar for mindre Gårde — dog fremdeles Tendens til Stigning, thi de gode Konjunkturer vi har for Tiden, har forhøjet Kjøbelysten, og der er derfor ikke ringeste Udsigt til, at Nybyggerforeningen kan gjøre Affære i denne Kreds. Der er tvertimod Udsigt til, at de af Reklamen hidlokkede Kjøbere til Landejendomme i det øvrige Nordslesvig vil møde en stærk Konkurrence herfra, en Konkurrence som vil opretholde Ejendomspriserne i det mindste for mindre Landejendommers Vedkommende og bevirke, at de fleste af de Tyskere, der kommer herop for at gjøre „Geschäft“, atter vil vende Næsen hjemad efter ved Selvsyn at have overbevist sig om, at Nybyggerforeningens Reklame nærmer sig stærkt til at være Humbug.

Det er en Selvfølge, at når en Mand skal bosætte sig på en fremmed Egn, tilmed blandt Folk af en anden Nationalitet, saa må der bydes ham betydelige pekuniære Fordele, ellers foretrækker han at blive i sin Hjemstavn. Og når så hertil kommer, at den Egn, som der her — bortset fra enkelte store Gårde i Haderslev Østeramt — er Tale om, ikke blot hører til de mest afsidesliggende og mest ublandet danske, men tillige til de af Naturen mindst begunstigede Egne i Hertugdømmerne, så må de pekuniære Fordele, der bydes, være usædvanlig store, hvis der skal være Haab om, at fremmede Nybyggere skal nedsætte sig. Denne store pekuniære Fordel ved Ejendomskjøb i Nordslesvig eksisterer imidlertid kun i enkelte germaniseringslystne Tyskeres Fantasi. I Virkeligheden er der ikke stor Forskjel på Ejendomspriserne i Nordslesvig og længere sydpå, og der er Udsigt til, at den vil blive

mindre i Fremtiden, thi foruden den Kjøbeævne, der faktisk findes i Nordslesvig hvor Sparekasseindskudene er over dobbelt så store pr. Individ som i Preussen, er tillige den af en betydelig højere Prioritetsgjæld avlede og stærkt voksende Salgstrang, der uimodsigelig findes på mange Egne længere sydpå, en Faktor, der bidrager til at udjævne den af politiske Grunde fremkomne Priskforskjel.

Og endelig må der nævnes endnu en vigtig Faktor, som man har glemt ved Beregningen. Det er den nordslesvigske Bondestands Hjemkærlighed, som binder mange Forældre til det gamle Hjem trods deres under Børnenes Landflygtighed ensomme og forladte Stilling, og dens Pligtfølelse, der i hvert Fald ikke sjælden gjør det til en Samvittighedssag for Forældrene ikke at sælge Fædrenejorden til Tyskerne, før den bitre Nød fremtvinger Salget. Hvis Nybyggerforeningens Stiftere på Forhånd havde forstået at vurdere disse Faktorer, så var Foreningen næppe bleven oprettet. Nu vil den rimeligvis kun vegetere en kort Stund, for derefter, når Eksistensbetingelserne brister helt, at død en smædelig Strådød.

